

RIIGIKOGU KANTSELEI ÕIGUS- JA ANALÜÜSIOSAKOND

Turvalisuse tagamine parlamendihoones ja selle ümbruses

Nr 12

07.10.2024

Parlamendi turvalise tegevuse tagamine

Demokraatliku riigi toimimiseks peavad saama selle legitiimsed organid vabalt ja takistamatult oma ülesandeid täita. Eelkõige puudutab see parlamenti kui rahva poolt otse valitud rahvaesindusorganit. Parlamendi sundimatu ja häirimatu töö kindlustamiseks peab olema tagatud parlamendihoone ja selles viibivate isikute turvalisus ning parlamendi kui institutsiooni väärikuse austamine. Selleks on nähtud ette parlamendi turvalisuse eest vastutavad üksused ning võetud tarvitusele asjakohased turvalisuse tagamise meetmed. Teemalehes käsitletakse parlamendihoone ja selle ümbruse turvalisusega seonduvat erinevate riikide näitel.

Parlamendihoone ja selle ümbruse turvalisuse eest vastutajad

Parlamendihoone ja selle ümbruse turvalisuse eest vastutavad üksused on riigiti väga erinevad. Laias plaanis on võimalik eristada kolme mudelit: esimese kohaselt tagab korra ja turvalisuse parlamendihoones ja selle ümbruses riigi politsei, teise mudeli järgi teeb seda parlamendi oma turvaüksus eraldiseisvalt ning kolmanda ehk nn segamudeli kohaselt teeb parlamendi turvaüksus koostööd riigi sisekaitseorganitega, eeskätt politseiga, aga ka sõjaväeliste üksustega.¹

Esimene mudel on iseloomulik Eestile, kus Riigikogu hoone ja Riigikogu Kantselei haldushoonete turvalisuse tagab politsei, täpsemalt Politsei- ja Piirivalveameti asjakohane struktuuriüksus.² Politsei teeb Riigikogu Kantseleiga koostööd Riigikogu ja Riigikogu Kantselei kasutuses olevate hoonete, samuti seal viibivate isikute kaitsel. Koostööd juhib ja koordineerib politsei.³ Eestile sarnane mudel on kasutusel ka Sloveenias, kus parlamendihoone sees ja selle ümbruses teostab valvet riigi politsei. Erinevalt Eestist on Sloveenias politsei ülesanne parlamendi turvalisuse tagamisel kirjas Sloveenia parlamendi tegevust reguleerivas seaduses.⁴ Sloveenia politsei tegutseb parlamendi valve kindlustamisel iseseisvalt, arvestades parlamendi kodukorda ja teisi õigusakte.⁵

Vastandina esimesele mudelile on olemas parlamente, nagu nt Itaalia senat ja esindajatekoda, mille kasutuses olevatesse hoonetesse riigi politsei üldjuhul siseneda ei tohi. Keelu aluseks on võimude lahususe ja parlamendi autonoomia põhimõte, mille kohaselt peab parlament kui seadusandliku võimu organ olema oma ülesannete teostamisel täidesaatvast- ja kohtuvõimust

¹ [European Parliamentary Research Service. Carmen-Cristina Cîrlig. Policing in national parliaments. How parliaments organise their security. 2021, lk 2. Vt ka Deutscher Bundestag. Wissenschaftliche Dienste. Polizeigewalt in den Parlamenten ausgewählter europäischer Staaten. 2024.](#)

² [Vabariigi Valitsuse 17.12.2009. a määrus nr 211 Politsei poolt valvatavad objektid § 1 lg 1 p-d 11–14.](#)

³ [Vabariigi Valitsuse 17.12.2009. a määrus nr 210 Isikute kaitse ja objektide valve korraldamise alused, teostamise viisid ning koostöö kord § 10.](#)

⁴ [Slovenian National Assembly Act](#), art 30.

⁵ [European Parliamentary Research Service. Carmen-Cristina Cîrlig. Policing in national parliaments. How parliaments organise their security. 2021, lk 9.](#)

sõltumatu.⁶ Nimetatud põhimõtetest lähtudes on osades riikides loodud **parlamendi politsei** või turvaüksus, mis täidab parlamendi turvalisuse tagamisega seotud ülesandeid iseseisvalt ja allub üksnes parlamendile endale. Sellisteks riikideks on nt Saksamaa Liitvabariik ja Ameerika Ühendriigid.

Saksamaa Liidupäeval (sks *Bundestag*) on riigi põhiseadusest tulenevalt oma politsei (sks *die Polizei beim Deutschen Bundestag*). Liidupäeva politsei tagab turvalisuse ja korra kõigis Liidupäeva ja selle kantselei valduses, sh ajutises valduses (nt seoses rahvusvahelise konverentsi korraldamisega), olevates hoonetes ja kinnistutel. Teiste politseiasutuste tegevus neis hoonetes ja kinnistutel on välistatud, ent see siiski ei piira Liidupäeva politsei koostööd piirkondlike politseiasutustega.⁷

Ameerika Ühendriikide parlamendi – Kongressi – liikmeid, töötajaid ja külalisi ning Kongressi ja selle töötajate kasutuses olevaid hooneid ja selle ümbrust ehk Kapitooliumi kompleksi valvab Kapitooliumi politsei (ingl *United States Capitol Police*).⁸ Kapitooliumi politsei kuulub Kongressi kui seadusandliku organi juurde ning on aruandekohustuslik üksnes Kongressi ees.⁹

Enamikes riikides toimib nn segamudel, mille puhul teeb parlamendi turvaüksus politsei ja teiste riigi jõustruktuuridega koostööd. Nt Austria parlamendi turvateenistus teeb riigi politseiga koostööd parlamendi ja siseministeeriumi vahel sõlmitud lepingu alusel.¹⁰ Soome parlamendi – *Eduskunta* – turvateenistusel on seaduse alusel õigus saada riigi politseilt ametiabi parlamendi tegevuse ja selles korra tagamise kaitseks.¹¹ *Eduskunta* enda turvaüksuse volitused turvameetmete kohaldamiseks tulenevad seadusest.¹² Hispaania parlamendis – *Cortes Generales* – tagavad turvalisuse parlamendi sellekohaste teenistujate kõrval riigi politsei üksused.¹³ Prantsusmaa parlamendi alamkoda (pr *Assemblée nationale*) valvab parlamendi enda turvaüksuse kõrval militaariusus (pr *Garde républicaine*).¹⁴

Spiikri roll parlamendis korra ja turvalisuse tagamisel

Parlamendis korra ja turvalisuse tagamisel on keskne roll **parlamendi esimehel ehk spiikril**. Riigikogu esimehele on tehtud Riigikogu kodu- ja töökorra seadusega ülesandeks tagada Riigikogu istungi ajal kord istungisaalis ja rõdudel (RKKTs § 14 lg 2 p 10, § 66). Saksa Liidupäeva esimehe õigused korra tagamisel on seevastu oluliselt ulatuslikumad ja antud kõrgemal tasandil. Saksa Liitvabariigi põhiseaduse (sks *Grundgesetz für die Bundesrepublik Deutschland – GG*) art 40 lg 2 alusel teostab Liidupäeva esimees Liidupäeva hoones politseivõimu (sks *Polizeigewalt*) ja majaõigust (sks *Hausrecht*). Liidupäeva esimehele allub Liidupäeva juures tegutsev politseiüksus, mille juhiks ta ühtlasi on.¹⁵ Majaõiguse teostamiseks kehtestab Liidupäeva esimees majakorra (sks *Hausordnung*)¹⁶, s.o Liidupäeva hoonetesse sissepääsu ning neis hoonetes käitumise, sh video- ja helisalvestamisele kehtivad reeglid. Nimetatud reeglite rikkumisel on Liidupäeva esimehel õigus kehtestada reegleid

⁶ European Parliamentary Research Service. Carmen-Cristina Cîrlig. Policing in national parliaments. How parliaments organise their security. 2021, lk-d 6 ja 1; Arnim Ramm. Die Polizeigewalt des Bundestagspräsidenten. Die Polizei beim Deutschen Bundestag und ihre Ermächtigungsgrundlage. *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht*. Heft 23/2010, lk 1462.

⁷ Saksamaa Liidupäeva veebileht: <https://www.bundestag.de/parlament/verwaltung/polizei/polizei-197076>

⁸ Kapitooliumi politsei veebileht: <https://www.uscp.gov/the-department/our-mission>

⁹ European Parliamentary Research Service. Carmen-Cristina Cîrlig. Policing in national parliaments. How parliaments organise their security. 2021, lk 11.

¹⁰ Deutscher Bundestag. Wissenschaftliche Dienste. Polizeigewalt in den Parlamenten ausgewählter europäischer Staaten. 2024, lk 8.

¹¹ Laki turvatoimista eduskunnassa, § 13.

¹² Samas, §-d 3–12.

¹³ European Parliamentary Research Service. Carmen-Cristina Cîrlig. Policing in national parliaments. How parliaments organise their security. 2021, lk 9.

¹⁴ Samas, lk 4.

¹⁵ Arnim Ramm. Die Polizeigewalt des Bundestagspräsidenten. Die Polizei beim Deutschen Bundestag und ihre Ermächtigungsgrundlage. *Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht*. Heft 23/2010, lk 1461.

¹⁶ Hausordnung des Deutschen Bundestages. 7.08.2002. redaktsioon 27.04.2023. Bundesgesetzblatt, Teil I, 2023 Nr. 122.

rikkunud isikule majakeeld (sks *Hausverbot*) – keeld siseneda Liidupäeva hoonesse. Enamikes parlamentides tulenevad parlamendi esimehe õigused parlamendihoones korra ja turvalisuse tagamisel parlamendi kodukorrast.¹⁷

Parlamendihoone ja selle ümbruse turvameetmed

Parlamendihoone turvamise levinud meetmeteks on selle ümbruses erinevate füüsiliste barjääride nagu nt tarade, väravate, müüride, pollarite ja piirete kasutamine (nt Saksamaal, Belgias, Kreekas). Ühendkuningriigi parlamendihoone Westminsteri palee on turvatud nt betoonplokkidega, kaitsmaks hoonet sõidukiga läbiviidavate terroristlike rünnakute eest. Sõidukite liikumist parlamendihoone ümbruses piiratakse ka teistes riikides (nt Itaalias ja Poolas). Lisaks kohaldatakse parlamendihoone ja selle ümbruse kaitsel videoalvet.¹⁸ Osades riikides on parlamendihoone ümber asuv turvatsoon pidevalt politsei või turvalisuse eest vastutava üksuse füüsilise valve all (nt Hispaanias, Itaalias, Rumeenias).¹⁹

Paljudes riikides ümbritseb parlamendihoonet nn **neutraalne tsoon**, mille piires on kas alatiselt või parlamendi istungi toimumise ajal meelevalduste ja vabaõhuürituste korraldamine keelatud, (nt Belgias, Kreekas, Portugalis, Saksamaal ja Tšehhis).²⁰ Saksamaal on seadus, mis näeb Liidupäeva, Liidunõukogu (sks *Bundesrat*) ja konstitutsioonikohtu (sks *Bundesverfassungsgericht*) ümber ette nn rahutsoonid (sks *Befriedete Bezirke*).²¹ Parlamendihoonet ümbritsev neutraalne tsoon on kehtestatud seadusega ka nt Belgias, Kreekas ja Tšehhis.²² Saksamaal on põhiseaduslikke institutsioone ümbritseva rahutsooni piir määratud kindlaks tänavate, väljakute jne kirjeldusena.²³ Portugalis ja Tšehhis on parlamendihoonet ümbritseva neutraalse tsooni piiriks 100, Kreekas 200 ja Austrias 300 meetrit parlamendihoonest.²⁴ Ühendkuningriigi parlamendihoone ümber neutraalset tsooni pole, ent parlamendihoone ümbruses on keelatud kasutada megafone, samuti hoiustada, varuda või püstitada telke või muid kohapeal ööbimist võimaldavat varustust.²⁵

Parlamendihoonesse sissepääsul kontrollitakse reeglina sinna sisenevaid isikuid, nende dokumente ja kaasas olevaid asju. Selleks kasutatakse turvapersonali kõrval metallidetektoreid, kehaskannereid ja pagasi läbivalgustusseadmeid. Läbivalgustamisele kuuluvad ka kõik saabuvad postisaadetised.²⁶ Samuti on riikides seatud nõudeid parlamendi territooriumile sisenevate sõidukite kontrolliks.²⁷

Kokkuvõte

Parlamendi vaba ja häirimatu töö kindlustamiseks peab olema tagatud parlamendihoone ja selles viibivate isikute turvalisus ning määratud kindlaks turvalisuse tagamise eest vastutavad üksused. On võimalik eristada kolme erinevat mudelit, kuidas parlamendi turvalisust tagavad üksused on erinevates riikides korraldatud. Esimese mudeli järgi tagab parlamendi turvalisuse riigi politsei (nt Eestis ja Sloveenias), teise mudeli kohaselt on parlamendil oma politsei või turvaüksus (nt

¹⁷ Vt nt Itaalia parlamendi alamkoja kodukorra art 62 lg 1. [Camera dei Deputi. Republic of Italy. Rules of Procedure of the Chamber of Deputies. 15.12.2001.](#)

¹⁸ [Deutscher Bundestag. Wissenschaftliche Dienste. Außensicherung von Parlamentsgebäuden in ausgewählten Mitgliedstaaten der Europäischen Union. 2019, lk-d 4-5 ja 7.](#)

¹⁹ Samas, lk-d 5-6.

²⁰ Samas, lk-d 4-6.

²¹ [Gesetz über befriedete Bezirke für Verfassungsorgane des Bundes.](#)

²² [Deutscher Bundestag. Wissenschaftliche Dienste. Außensicherung von Parlamentsgebäuden in ausgewählten Mitgliedstaaten der Europäischen Union. 2019, lk-d 4-6.](#)

²³ [Gesetz über befriedete Bezirke für Verfassungsorgane des Bundes. Anlage \(zu § 1 Satz 2\).](#)

²⁴ [Deutscher Bundestag. Wissenschaftliche Dienste. Außensicherung von Parlamentsgebäuden in ausgewählten Mitgliedstaaten der Europäischen Union. 2019, lk-d 5-6.](#)

²⁵ Samas, lk 7.

²⁶ Samas, lk 4-7.

²⁷ Samas, lk-d 5 ja 7.

Saksamaal, Ameerika Ühendriikides) ning kolmanda mudeli puhul teeb parlamendi turvaüksus koostööd riigi sisekaitseorganitega nagu nt politsei (nt Austrias ja Soomes) või ka sõjaväeliste üksustega (nt Prantsusmaal).

Oluline osa parlamendis korra ja turvalisuse tagamisel on parlamendi esimehel ehk spiikril. Erinevalt Eestist, kus Riigikogu esimehe roll parlamendis turvalisuse ja korra tagamisel on reguleeritud tagasihoidlikult, on Saksamaal põhiseadusega antud parlamendi esimehele õigus teostada parlamendis politseivõimu ja majaõigust, sh keelata korda rikkunud isikutel parlamendihoonesse sisenemine. Enamikes parlamentides on parlamendi esimehe ülesanded parlamendis korra ja turvalisuse tagamisel reguleeritud parlamendi kodukorraga.

Parlamendihooned ja selle ümbruse turvamiseks kasutatakse erinevaid füüsilisi barjääre nagu nt tarad, väravad, müürid, pollarid ja piirded. Lisaks kasutatakse elektroonilisi valveseadmeid ning politsei või turvaüksuse füüsilist valvet. Osades riikides on parlamendihooned ümber turvatsoon, mis on pidevalt mehitatud valve all. Mitmes riigis ümbritseb parlamendihoonet nn neutraalne tsoon, s.o ala, kus on keelatud alaliselt või siis parlamendi istungi toimumise ajal keelatud demonstratsioonide ja ürituste korraldamine. Ka riikides, kus turva- või/ja neutraalset tsooni parlamendihooned ümber kehtestatud ei ole, võib parlamendihooned ümber olla seatud piiranguid, mille eesmärgiks on parlamendi turvalise ja segamatu töö tagamine.

Parlamendihoonesse sissepääsul kontrollitakse üldjuhul sinna sisenevaid isikuid, nende dokumente ning neil kaasas olevaid asju. Kontrollimisele kuuluvad ka postisaadetised ning parlamendi territooriumile sisenevad sõidukid. Turvameetmete kohaldamisel kasutatakse lisaks turvapersonali tööle ka metallidetektoreid, kehaskannereid ja pagasi läbivalgustusseadmeid.

Tiina Kuusmann
nõunik
tiina.kuusmann@riigikogu.ee

Kasutatud allikad

1. [Arnim Ramm. Die Polizeigewalt des Bundestagspräsidenten. Die Polizei beim Deutschen Bundestag und ihre Ermächtigungsgrundlage. Neue Zeitschrift für Verwaltungsrecht. Heft 23/2010](#)
2. [Camera dei Deputati. Republic of Italy. Rules of Procedure of the Chamber of Deputies. 15.12.2001.](#)
3. [Deutscher Bundestag. Wissenschaftliche Dienste. Außensicherung von Parlamentsgebäuden in ausgewählten Mitgliedstaaten der Europäischen Union. 2019](#)
4. [Deutscher Bundestag. Wissenschaftliche Dienste. Polizeigewalt in den Parlamenten ausgewählter europäischer Staaten. 2024](#)
5. [European Parliamentary Research Service. Carmen-Cristina Cîrlig. Policing in national parliaments. How parliaments organise their security. 2021](#)
6. [Gesetz über befriedete Bezirke für Verfassungsorgane des Bundes.](#)
7. [Hausordnung des Deutschen Bundestages. 7.08.2002. redaktsioon 27.04.2023. Bundesgesetzblatt, Teil I, 2023 Nr. 122.](#)
8. Kapitooriumi politsei veebileht: <https://www.uscp.gov/the-department/our-mission>
9. [Laki turvatoimista eduskunnassa](#)
10. Saksamaa Liidupäeva veebileht: <https://www.bundestag.de/parlament/verwaltung/polizei/polizei-197076>
11. [Slovenian National Assembly Act](#)
12. [Vabariigi Valitsuse 17.12.2009. a määrus nr 210 Isikute kaitse ja objektide valve korraldamise alused, teostamise viisid ning koostöö kord.](#)
13. [Vabariigi Valitsuse 17.12.2009. a määrus nr 211 Politsei poolt valvatavad objektid](#)